

Natur- och friluftspan

VISION, MÅL OCH STRATEGIER

Antagen av kommunfullmäktige 2018-01-29

Staffan Eliasson

Medverkande i arbetet med Natur- och friluftsplänen:

Arbetsgrupp

Jenny Johansson
Ronnie Nordström
Lars Fahlberg
Anders Erlandsson

Miljökontoret
Miljökontoret
Kultur- och fritidsförvaltningen
Kultur- och fritidsförvaltningen

Referensgrupp

Anita Forslin
Hans Asplund

Stadsbyggnadskontoret
Stadsbyggnadskontoret

Styrgrupp

Ulrika Edlund
Gunnar Westerlund
Lars-Erik Återgård
Ylva Jakobsson

Koncernstaben
Stadsbyggnadskontoret
Kultur- och fritidsförvaltningen
Miljökontoret

Beställare

Kristin Eriksson
Jonas Walker

Miljökontoret
Kultur- och fritidsförvaltningen

Sundsvalls kommuns Natur- och friluftspan – Vision, mål och strategier • Godkänd av styrgrupp 21 aug 2017 och antagen av kommunfullmäktige 2018-01-29.

Grafisk produktion Sundsvalls kommun, Servicecenter Kontorsservice. Därefter bearbetad av Koncernstaben inför kommunfullmäktiges beslut.

Foton på framsidan Spindelnet – Helena Brus, Skidåkande barn – Lars "Fabbe" Fahlberg, Mnemosynefjäril – Ronnie Nordström, Skyltar – Lars "Fabbe" Fahlberg.

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Vision för natur och friluftsliv - och hur vi ska arbeta i rätt riktning.....	7
Sex mål - och strategier för att nå dem	10
MÅL 1 Rika natur- och friluftsupplevelser	10
MÅL 2 Ökad biologisk mångfald.....	12
MÅL 3 God kunskap och förståelse.....	14
MÅL 4 Öppen samverkan och engagemang.....	16
MÅL 5 Sammanhängande grönbå infrastruktur	18
MÅL 6 Förbättrad helhetssyn och hänsyn.....	20
Urvalskriterier vid skydd av natur- och friluftsområden samt arter.....	23
Bilaga: Kommunfullmäktiges beslut	

NATUR- OCH FRILUFTSPLANEN – innehåller vision, mål och strategier. Här redovisas också hur nämnderna ska arbeta övergripande för att genomföra planen. Den är beslutad av kommunfullmäktige, följs upp varje mandatperiod och revideras vid behov.

Handlingar till stöd för Natur- och friluftsplans genomförande

FAKTA OCH PLANERINGSUNDERLAG (ej politiskt beslutad) – Som underlag till natur- och friluftsplanen har en rapport tagits fram som beskriver historik, nuläge, förutsättningar och värden. Fakta- och planeringsunderlag kommer fortlöpande att uppdateras och är även ett underlag till kommunal fysisk planering. Därför hittar du den här: www.sundsvall.se/planeringsunderlag. Digital kartinformation finns också i planeringskartan (www.sundsvall.se/oversiktsplan) och friluftskartan (www.sundsvall.se/friluftskarta).

IDÉKATALOG (ej politiskt beslutad) – I arbetet med att ta fram planen har flera förslag på åtgärder identifierats. Det kan handla om allt från att värna om områden och arter, kunskapsförmedlande, önskvärda beteendeförändringar samt ändrade rutiner till fysiska åtgärder och aktiviteter. Flera av åtgärderna behöver behandlas politiskt i olika nämnder för att kunna genomföras. Särskilt angelägna är de inledande prioriterade åtgärderna. Idékatalogen är ett värdefullt underlag i kommunens fortsatta arbete med natur- och friluftsförhållanden, till exempel i samband med framtagande av handlingsplaner.

NÄMNDSSPECIFIKA HANDLINGSPLANER – Sundsvalls kommunala nämnder och bolag ska besluta om en egen handlingsplan för att bidra till att genomföra natur- och friluftsplanen.

Sammanfattning

Foto: Ronnie Nordström

Miljönämnden och Kultur- och fritidsnämnden har tagit fram en natur- och friluftspan på uppdrag av kommunfullmäktige. Detta är ett kommunövergripande styrdokument som ska göra oss ännu bättre på naturvård och friluftspan.

Vision

Sundsvalls kommun ska erbjuda natur och friluftspan i toppklass för alla kommuninvånare och besökare samt en varierad och rik natur för djur- och växtlivet.

Sex mål på vägen dit

- Rika natur- och friluftsupplevelser
- Öppen samverkan och engagemang
- Ökad biologisk mångfald
- Sammanhängande grönbå infrastruktur
- God kunskap och förståelse
- Förbättrad helhetssyn och hänsyn

För varje mål finns strategier för att uppnå målen. Utifrån dessa ska varje nämnd och bolag besluta om åtgärder för att utifrån sina respektive verksamheter bidra till att genomföra natur- och friluftspanen.

Planen ska leda till att Sundsvall är ett föredöme för hur en kommun arbetar med naturvård och friluftspan genom att:

Alla sundsvallsbor har ett aktivt liv i gemenskap med andra, där friluftspanet är en möjlighet för tillväxt, utveckling och förbättrad folkhälsa. Barns och ungas möjligheter till ett aktivt friluftspan prioriteras. Tillgängligheten och kunskapen om Sundsvalls natur ska öka hos medborgare och besökare.

Landskapets mångfald av naturvärden, värde för friluftspan och estetiska värden värnas, bevaras och utvecklas. Stora opåverkade områden fortsätter att ge en upplevelse av tystnad och vildmark. Naturresurser, skog, åker, hav och sjö nyttjas varsamt och ekologiskt hållbart för att ge oss de ekosystemtjänster människan är beroende av.

Växter och djur i värdefulla naturmiljöer har ett egenvärde samtidigt som både vanliga och sällsynta naturtyper, djur och växter har goda förutsättningar att leva kvar och trivas.

Stadens grönbå infrastruktur ger oss bostadsnära friluftspan, ett rikt djur- och växtliv, renar luftföroreningar och dagvatten, dämpar buller, skyddar mot UV-strålning och förbättrar lokalklimatet.

Kustens varierande stränder, havsvikar och öppna vatten, utvecklas på ett varsamt sätt där biologisk mångfald och det rörliga friluftspanet har en given plats i fortsatt planering.

Inledning

Människan är en del av naturen och har ett ansvar att vårda den, både för sin egen skull och för kommande generationer. Naturen ger oss ekosystemtjänster, som till exempel pollinering, ren luft, syre, vatten och mat. Naturen ger oss även positiva hälsoeffekter och upplevelsevärden, kopplade till friluftsliv och rekreation. Friluftsliv bidrar till att förbättra folkhälsa, förståelse för naturen och även till landsbygdsutveckling genom exempelvis naturturism.

Kultur- och fritidsnämnden och miljönämnden har tagit fram denna natur- och friluftspan på uppdrag av kommunfullmäktige som de senaste åren har betonat att Sundsvall ska vara en friluftskommun i toppklass. Länsstyrelsen har beviljat stöd i form av lokalt naturvårdsbidrag, LONA. Arbetet har skett i samarbete med stadsbyggnadskontoret. Även ideella föreningar, andra förvaltningar och verksamheter har deltagit. Koncernstaben har gjort en slutlig bearbetning i samband med beredningen till kommunfullmäktige.

Syftet med natur- och friluftspanen är:

- Att formulera en strategi för att bevara och utveckla kommunens värden utifrån natur och friluftsliv. Strategin bygger på fakta och planeringsunderlag som tas fram inom projektet.
- Fakta och planeringsunderlag ska även fungera som underlag till fysisk planering.
- Att redovisa prioriterade åtgärder för naturvård och friluftsliv inom kommunen.
- Att beskriva hur ny kunskap och behov av eventuella förändringar kan föras in i den fysiska planeringen.
- Att öka förståelsen och kunskapen om naturen och friluftslivet i kommunen bland tjänstemän, politiker, allmänhet och skola.

Hållbar utveckling och tillväxt

Sundsvalls kommuns tillväxtstrategi HT 21/RIKARE (version 2016-12-08) betonar behovet att hantera bland annat klimathot och utarmning av biologisk mångfald. ”Kommunen har ett uppdrag att förbättra välfärden och livskvaliteten för nuvarande och kom-

mande generationer Sundsvallsbor, men också ett ansvar att bidra till att bevara jordens förmåga att uppehålla liv med hela dess mångfald”.

Natur- och friluftspanen medverkar till att stärka de positiva samband som finns mellan ekonomisk, social och ekologisk utveckling, som leder till en hållbar utveckling. Det är en viktig konkurrensfaktor för Sundsvalls utveckling såväl inom stad och tätorter som på landsbygden.

Kommunens ansvar och olika roller

En natur- och friluftspan är ett nödvändigt verktyg i kommunens arbete med att ta sitt ansvar utifrån FN-konventioner, EU-direktiv, nationella och regionala mål, samt översätta och förverkliga dem i överensstämmelse med gällande översiktsplan och andra beslut.

Kommunen har en mängd funktioner som påverkar arbetet med natur- och friluftspaner. Det är viktigt med en gemensam syn på hur kommunen, som helhet och på alla nivåer, ska arbeta med de nationella miljökvalitets- och friluftspanerna.

Omfattning

Natur- och friluftspanen är vägledande för arbetet med natur och friluftspaner inom hela kommunorganisationen. Detta innefattar kommunägd mark, men också hur vi genom dialog, stöd, påverkansarbete och strategiska markköp, påverkar utvecklingen av naturvård och friluftspaner med andra aktörer och angränsande kommuner.

Alla aktörer i samhället: stat, kommun och näringsliv, har ett stort ansvar för att värna om allmänna intressen som naturvård och friluftspaner. Det finns också ett sektorsansvar för miljökvalitetsmålen som även omfattar privatpersoner.

För att värna om naturmiljöer och fungerande kretslopp måste miljöaspekter hanteras i ett vidare perspektiv. Det räcker inte att skydda väl avgränsade områden. Natur och friluftspaner påverkas av vad män-

niskan gör, till exempel genom utsläpp eller kraftverksbyggen i älvar. Även verksamheter utanför kommunens, länets och landets gränser påverkar vår kommun.

Människor, djur och växter rör sig och sprids oberoende av administrativa gränser. För en fungerande helhet behövs såväl högkvalitativa skyddande områden som det vardagslandskap vi alla har i våra närområden.

Nedre delen av Ljungan.

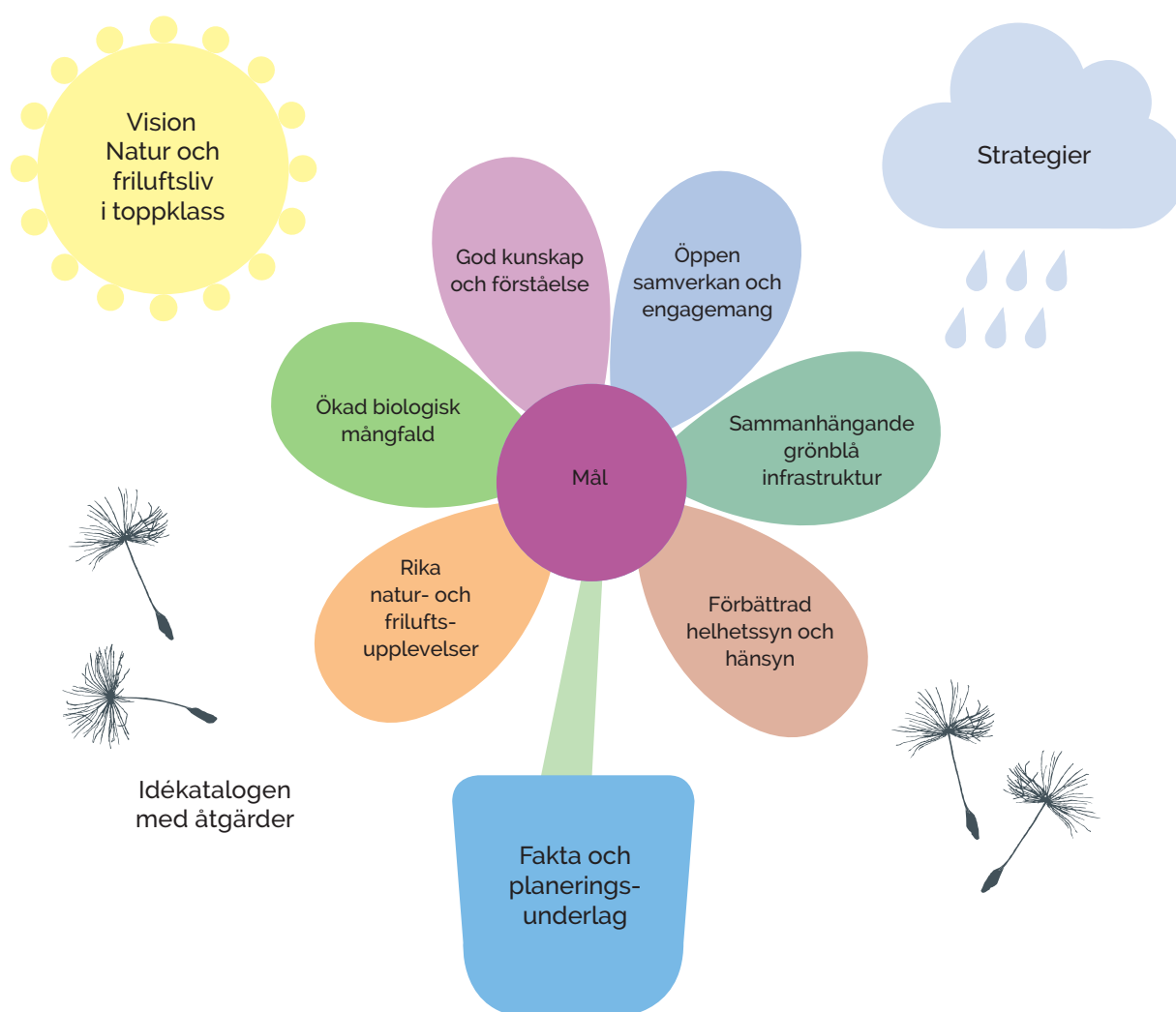
Foto: Ronnie Nordström

Vision för natur och friluftsliv – och hur vi ska arbeta i rätt riktning

Vision: Sundsvalls kommun ska erbjuda natur och friluftsliv i toppklass för alla kommuninvånare och besökare samt en varierad och rik natur för djur- och växtlivet.

Sex mål med strategier och åtgärder ska leda oss mot visionen. Målen skär igenom kommunens alla verksamhetsområden och funktioner, både internt och externt. Under varje mål beskrivs strategier som är viktiga för att uppnå dem. De berör kommunen som föredöme, som aktör mot andra sektorer och som pådrivare. Med ”vi” avses Sundsvalls kommuns beslutsfattare och medarbetare.

Natur- och friluftspanens olika delar och förhållandet dem emellan.

Natur- och friluftspanens mål (blombladen) har sin grund i Fakta och planeringsunderlag.

Strategier ger styrka och näring så att målen kan nås i vår strävan mot visionen.

Idékatalogen med åtgärder ska sprida arbetet med natur- och friluftspanfrågor till hela kommunens organisation.

Natur och friluftsliv vid Skrängstasjön...

Foto: Ronnie Nordström

Uppdrag till kommunala nämnder och bolag

Syftet med dessa uppdrag är att säkerställa att natur- och friluftspanen genomförs.

- **Kommunala nämnder och bolag** ska senast 2019 ta fram en handlingsplan för hur respektive nämnd/bolag ska medverka till att genomföra natur- och friluftspanen. Detta gäller alla som på något sätt kan medverka till någon del av målen. Idékatalogen ska användas som stöd för att utse lämpliga åtgärder utifrån respektive verksamhets möjligheter och koppling till natur och friluftsliv. Nya idéer kan också tas fram. Vissa prioriterade åtgärder medför behov av samordning mellan nämndernas handlingsplaner och nämnderna ansvarar själva för att driva detta arbete för en hög måluppfyllelse. Handlingsplanerna ska användas och ajourhållas så länge denna natur- och friluftspan är gällande. Handlingsplanerna ska förses med en konsekvensbedömning av sociala, ekologiska och ekonomiska konsekvenser.
- **Miljönämnden** tillsammans med **kultur- och fritidsnämnden** ska med kunskap om natur och friluftsliv samt inblick i tankarna med idékatalogen stötta övriga nämnder/bolag i deras arbete med handlingsplanerna.
- **Miljönämnden** tillsammans med **kultur- och fritidsnämnden** ska ansvara för att hålla utbildning i natur- och friluftskunskap i samband med att koncernstaben arrangerar utbildning för kommunfullmäktiges ledamöter vid varje ny mandatperiod.
- **Stadsbyggnadsnämnden** ska senast 2018 bilda en tjänstemannagrupp bestående av representanter från olika berörda förvaltningar, som regelbundet för dialog om utvecklingsfrågor där naturvård och friluftsliv berörs.
- **Stadsbyggnadsnämnden** tillsammans med **miljönämnden** ska senast 2019 ta fram en plan för kommande reservatsbildning (kommunala naturreservat), för beslut i kommunfullmäktige.
- **Kommunstyrelsen** ska peka ut viktiga tätortsnära natur- och friluftsområden för de olika kommundelarna utanför staden vid revidering av kommunens översiktsplan.
- **Kommunstyrelsen** ska varje mandatperiod följa upp och redovisa nämnders och bolags arbete med natur- och friluftspanen.
- **Miljönämnden** tillsammans med **kultur- och fritidsnämnden** ansvarar för att hålla fakta och planeringsunderlag uppdaterat på en lämplig nivå, i dialog med de nämnder som ansvarar för fysisk planering. Underlaget bör på sikt göras mer digitalt och kartbaserat för att underlätta sökning och ajourhållning.

Foto: Yvonne Sellstedt

Strategier handlar om att välja bäst väg för att nå ett mål.

Sex mål – och strategier för att nå dem

MÅL 1 Rika natur- och friluftsupplevelser

Alla som vistas i Sundsvalls kommun har tillgång till ett rikt friluftsliv och rika naturupplevelser som finns nära och är tillgängliga året om. Vi ska vara en friluftskommun i världsklass!

Strategi för att uppnå målet

- Riktade insatser för målgrupper som har svårt att ta sig ut i naturen på egen hand, det kan vara äldre, barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nya svenskar med flera.
- Alla boendemiljöer har tillgång till områden för närrekreation och naturupplevelser.
- Nya bostadsområden planeras så att det finns tillgång till natur- och friluftsmark i bostädernas närhet så att behovet av lek, rekreation samt hälsosamt klimat tillgodoses.
- Kärnområden för natur/friluftsliv utpekade i Sundsvalls översiktsplan ska vara lätta att nå för sundsvallsborna och fortsätta utvecklas för natur- och friluftsliv samtidigt som värdena bevaras.
- Naturgivna förutsättningar är grunden vid planering av nya bostadsområden och större exploateringar. Vi ska bygga vid och inte i kärnområden, grönbå stråk, värdefulla naturmiljöer och friluftsområden.
- Ge möjlighet till ett aktivt friluftsliv under alla årstider med anpassade och välskötta anläggningar.
- Säkerställ ytor i närheten av skolor och förskolor för regelbunden och rutinmässig utomhuspedagogik.
- Utföra kompensationsåtgärder när intrång i natur- och friluftsområden inte kan undvikas.
- Utveckla förutsättningarna för naturturism och nya friluftaktiviteter.
- De kommunägda, tätortsnära skogarna ska förvaltas med utgångspunkt i att stärka möjligheter för friluftsliv, klimatanpassning och biologisk mångfald.
- Värna om våra stränder och öka tillgängligheten för allmänheten till strandområden. Använd Kustplan som stöd för avvägningar om hänsyn.

Varför är mål 1 viktigt?

- Naturen har en positiv inverkan på såväl fysiskt som psykiskt välmående. Den bostadsnära naturen är särskilt viktig och fyller många funktioner. Den uppmuntrar till lek och rörelse samtidigt som den kan ge stillhet och ro samt minskar stress. Många djur och växter bidrar till en rikare naturupplevelse.
- Lättillgänglig natur och friluftsliv bidrar till jämlikhet och förbättrad folkhälsa.
- Ett rikt och högklassigt friluftsliv ökar Sundsvalls attraktionsvärde och är en grund för positiv utveckling och tillväxt. Detta gynnar både livsmiljö, turism och näringsliv.

Koppling till nationella och lokala mål

De flesta nationella friluftsmålen berörs av detta mål. Särskilt utmärkande är målen *Tillgänglig natur för alla*, *Attraktiv tätortsnära natur*, *Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling* och *Ett rikt friluftsliv i skolan*. Flera av de nationella miljö kvalitetsmålen berörs också, då de även värnar om upplevelsevärden som utgör grund för friluftslivet, till exempel *God bebyggd miljö*. Även det nationella folkhälsomålet *Ökad fysisk aktivitet* påverkas positivt av målet.

Detta mål är det viktigaste för att kunna uppnå det lokala målet att bli en *friluftskommun i världsklass*. Även kommunens strategi för hållbar tillväxt RIKARE berörs av detta mål i arbetet att erbjuda en livsmiljö i toppklass.

MÅL 2 Ökad biologisk mångfald

Vi tar vårt ansvar för den biologiska mångfalden på alla nivåer inom våra verksamhetsområden.

Strategi för att uppnå målet

- Intentionerna i gällande konventioner, direktiv och nationella mål om biologisk mångfald inarbetas i den kommunala verksamheten.
- Kommunen tar ansvar för och arbetar enligt de åtgärdsprogram för hotade arter som rör vår kommun.
- Vardagslandskapet får en viktig roll när det gäller biologisk mångfald och dess betydelse för ekosystem och ekosystemtjänster. En viktig aspekt är hur landskapets olika delar hänger samman.
- Vår kommuns specifika naturmiljöer/naturtypskomplex och geografiska läge som gränzon för både nordliga och sydliga arter, beaktas i planprocessen och vid exploatering.
- Uppmuntra ekologisk produktion på olika sätt.
- Kommunens FSC-märkta skogar ska skötas för att gynna biologisk mångfald och friluftsliv i första hand, där även anpassning till ett förändrat klimat ingår.
- Värdefulla naturområden skyddas genom reservatsbildningar enligt framtagna plan.

Varför är mål 2 viktigt?

- Biologisk mångfald är grunden för uthålligt liv på jorden och människans existens. Mångfalden är frukten av miljontals år av evolution utifrån naturliga processer. Förändringen av olika livsmiljöer sker nu i en sådan hastighet att naturen inte hinner med, vilket leder till att många arter och livsmiljöer försvinner från Sverige och från jordens yta.
- Alla arter fyller en funktion och har ett eget värde. Genetiskt utbyte mellan olika populationer och livsmiljöer behövs för att arter ska kunna leva vidare. Det är svårt att veta vilka arter som är direkt livsviktiga för allt liv på jorden.
- Biologisk mångfald och vardagslandskapet ligger till grund för funktioner och processer i ekosystemen som påverkar bildandet av ekosystemtjänster som pollinering, livsmedel, skugga och skydd mot skadlig UV-strålning, dagvattenrening, renare luft och vatten.

Koppling till nationella och lokala mål

Flera av de nationella miljömålen har direkt koppling till biologisk mångfald, medan andra påverkas mer indirekt. Det gäller även de nationella målen för friluftsliv. Exempel på mål som är direkt beroende av den biologiska mångfalden är *Giftfri miljö*, *Ingen övergödning*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Hav i balans samt Levande kust och skärgård*, *Myllrande våtmarker och Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Foto: Jenny Johansson

Blåsippor, *Hepatica nobilis*,
Norra Stadsbergets
naturresevat.

MÅL 3 God kunskap och förståelse

Alla beslutsfattare har god kunskap om naturens värden, människans roll i naturen och nyttan med friluftsliv. Vi arbetar aktivt för att öka kunskapen hos alla våra medborgare.

Strategi för att uppnå målet

- Berörda tjänstemän håller sig uppdaterade om aktuell forskning kring friluftsliv, naturvård och biologisk mångfald.
- Öka kunskapen hos beslutsfattare, barn och unga samt större aktörer i samhället när det gäller natur- och friluftslivsfrågor.
- Sprida kunskap om allemansrättens rättigheter och skyldigheter till alla kommuninvånare.
- Information om natur och friluftsliv ska vara uppdaterad, lätt att hitta och förstå samt bidra till att antalet friluftaktiviteter ökar.
- Kommunen ska vara en viktig samrådspart och kunskapskälla för olika verksamheter och aktörer inom kommunens gränser i frågor som rör natur, biologisk mångfald och friluftsliv.
- Skolor och förskolor använder utomhuspedagogik som en metod för att öka inläring och folkhälsa.

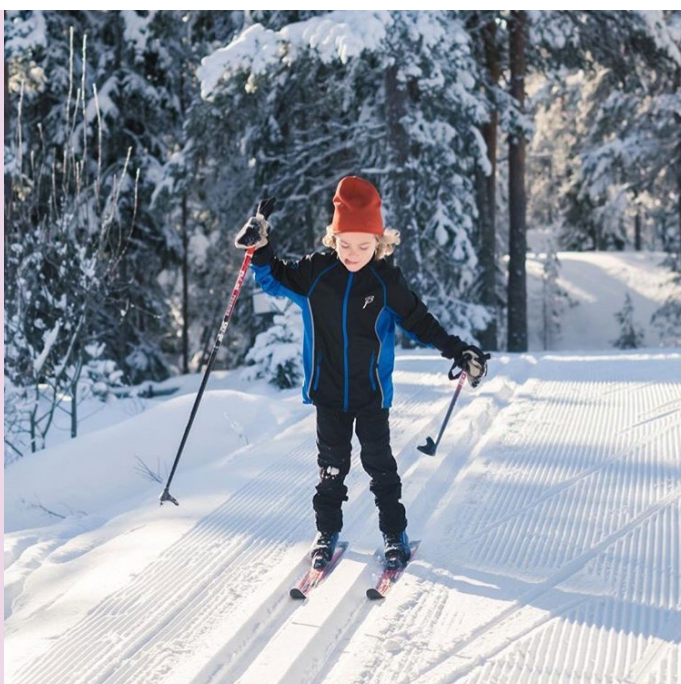
Varför är mål 3 viktigt?

- Aktuell kunskap om kommunens naturvärden och friluftsliv är en viktig grund för fysisk planering och andra kommunala beslut.
- Kommunen har ett stort ansvar för att både värna och utveckla allmänna intressen, som i det här fallet naturvärden och värden för friluftslivet.
- Källkritik är viktig i dagens samhälle – vad är sant och vad är falskt? Ökad kunskap bidrar till att avgöra detta.
- Ökad kunskap och medvetenhet hos alla kommunmedborgare, ger en ökad förståelse för konsekvenserna av den enskilda personens handlande.
- Att lära sig tycka om naturen skapar en vilja att bevara den.
- Att vistas i naturen har stor betydelse för människors fysiska och psykiska hälsa. Det är därför ett viktigt budskap att nå ut med i dagens samhälle med bland annat ökad övervikt och stressrelaterade symtom.

Koppling till nationella och lokala mål

Att öka kunskapen om natur och friluftsliv hos tjänstemän, beslutsfattare och medborgare är grundläggande för *samtliga nationella mål inom såväl miljö som friluftsliv*. Kunskap skapar en grund för att fatta rätt beslut. Kommunen har även ett ansvar att bryta ned de nationella målen till kommunal nivå och arbeta med dessa.

Foto: Johan Thumberg

Naturskola, skidlek och "skogen i skolan" är exempel på utomhuspedagogik.

MÅL 4 Öppen samverkan och engagemang

Vi arbetar för en god samverkan mellan alla berörda aktörer för att nå nationella miljö kvalitets- och friluftsmål, och för att bli en friluftskommun i världsklass. Vi arbetar aktivt med föreningssamverkan och för att stärka individens engagemang för natur och friluftsliv.

Strategi för att uppnå målet

- Aktivt samarbete inom kommunen och mellan kommun och markägare, näringsliv, högsolor, föreningar och andra myndigheter när det gäller natur- och friluftsfågor.
- Vid större ändringar, utveckling eller ny skötsel i områden med höga natur- och/ eller friluftsvärden och deras sammanhängande länkar, ska samråd ske mellan stadsbyggnadskontoret, miljökontoret och kultur- och fritidsförvaltningen i ett tidigt skede.
- Inspirera andra verksamheter och aktörer genom att vara föredöme och tänka i nya banor.
- Alla aktörer inom kommunens gränser tar sitt medansvar för frågor som berör natur och friluftsliv.
- Kommunen samverkar över kommungränserna i viktiga länsövergripande frågor, som till exempel avrinningsområden, vandringsleder, rovdjur och fåglar, industrietableringar och infrastruktur.
- Öka stödet till föreningsägda friluftsanläggningar och föreningsarrangemang.
- Fortsätt utveckla Sundsvalls natur- och friluftsråd.

Varför är mål 4 viktigt?

- För att nå de nationella miljö- och friluftsmålen är det viktigt att skapa en samsyn och en gemensam bild av hur vi ska nå dit. Det är därför viktigt med samverkan såväl inom kommunen som med externa parter och sektorsmyndigheter.
- Det är även viktigt att samverka utanför kommunens gränser då varken friluftslivet eller naturen följer administrativa gränser.
- Det ideella engagemanget i Sundsvall är stort och det är föreningarna som gör det största arbetet för Sundsvalls natur och friluftsliv. Det är därför viktigt att stödja föreningarna och utveckla samarbetet.

Koppling till nationella och lokala mål

De 16 nationella miljömålen visar hur den svenska miljön mår och hur arbetet för att nå miljömålen går. Arbetet ska göras gemensamt av aktörer i samhället. För att nå de *nationella miljömålen* och friluftsmålet *Starkt engagemang och samverkan*, krävs därför samverkan och engagemang på olika nivåer i samhället.

Det är även en grund för att kunna uppnå det lokala målet att bli en *friluftskommun i världsklass*.

Foto: Lars "Fabbe" Fahlberg

Tranviken,
Sundsvalls Hawaii
och ett av kommunens
många strandbad.

MÅL 5 Sammanhängande grönblå infrastruktur

Vi utvecklar sammanhängande nätverk av natur på land och i vatten där djur, människor och växter kan röra sig utan barriärer, både i tätorten och på landsbygden.

Strategi för att uppnå målet

- Säkerställ, vidareutveckla och återskapa en grönblå infrastruktur för att koppla ihop strategiskt viktiga områden och minska barriäreffekter. De grönstråk som finns idag i Sundsvalls stad förstärks.
- Utforma den grönblå infrastrukturen med funktionella stråk och med knutpunkter i form av kärnområden för både natur och friluftslivet.
- Verka för att exploatering inte skadar eller fragmenterar värdefull grönblå infrastruktur.
- Verka för att omvandla hårdgjorda ytor, öppna upp kulverterade bäckar, ta bort vandringshinder och i lämpliga lägen återskapa stränder för att öka tillgången på grönblå ytor i stad och tätort.
- Den parkmark, som är en del av stadens grönblå infrastruktur, ska förvaltas med hänsyn till värden för natur och friluftsliv.

Varför är mål 5 viktigt?

- Djur och växter är beroende av sin livsmiljö, men också liknande livsmiljöer i närheten. För att kunna ta sig mellan dessa områden behövs grönblå infrastruktur. För stor barriärverkan kan leda till att arter försvinner på kort och lång sikt.
- Forskning visar entydigt att bostadsnära naturområden är viktiga för den vardagliga vistelsen i naturen, där grönblå stråk fyller en viktig funktion genom att de leder vidare ut till större naturområden och möjlighet till längre vistelse.
- Värdet av de utpekade kärnområdena för natur och friluftsliv ökar om det finns naturliga förbindelser mellan områdena.
- För friluftslivet innebär sammanhängande grönblå infrastruktur ett minskat behov av transporter för att ta sig till och från naturområden för rekreation.

Koppling till nationella och lokala mål

De nationella miljömål som har en tydlig koppling till detta är mål 1 *God bebyggd miljö*, mål 2 *Levande sjöar och vattendrag* och mål 3 *Ett rikt växt och djurliv*. Flera andra mål är också direkt eller indirekt berörda. De nationella friluftsmål som har en tydlig koppling till detta mål är *Tillgång till natur för friluftsliv*, *Attraktiv tätortsnära natur* och *Friluftsliv för god folkhälsa*. Även det nationella folkhälsomålet *Ökad fysisk aktivitet* påverkas positivt av målet.

Det är även en förutsättning för att kunna uppnå det lokala målet att bli en *friluftskommun i världsklass*.

Foto: Ronnie Nordström

Utsikt från
Norra Stadsberget
till Södra Stadsberget.

MÅL 6 Förbättrad helhetssyn och hänsyn

Helhetssyn på landskap och ekosystemtjänster ska tillämpas i alla sammanhang. Vid samhällsplanering och strategiska beslut ska hänsyn tas till naturvärden och friluftsliv. Genom helhetssyn och hänsyn minskar sårbarheten vid intrång, oförutsägbara händelser och förändringar.

Strategi för att uppnå målet

- Värna om värdefulla områden för landskapsbild, natur och friluftsliv och undvik negativ påverkan på biologisk mångfald och friluftsliv genom kloka avvägningar.
- Tysta, opåverkade områden ska ses som en tillgång för allmänheten, besöksnäring och djurliv. Störande verksamheter och anläggningar ska undvikas.
- Undvika fragmentering av landskapet, till exempel vid anläggandet av skogsbilvägar.
- Ingen mer utbyggnad av vattenkraft ska ske i outbyggda och orörda forsar inom kommunen¹, samt verka för att bolagen självmant omprövar sina vattendomar.
- Påverka koncessionsärenden så att kraftledningar dras i mindre känsliga lägen.
- Bevara och återskapa våtmarker och viktiga rastplatser för fågellivet.
- Motverka torvbrytning och gruvdrift i känsliga lägen och verka för en mer hänsynsfull lagstiftning.
- Värna om vattendrag och deras närmiljöer inklusive raviner.
- Tillåta naturliga störningar och processer, där de inte hotar miljö och människors hälsa, till exempel ras, skred och brand.
- Tillsammans med andra berörda aktörer, bidra till att bevara vårt odlingslandskap.
- Undvika ny bebyggelse på jordbruksmark.
- Ta vara på det som karaktäriserar staden/tätorten och dess läge.
- Redovisa vilket värde kommunala markområden har för natur och friluftsliv, inklusive biologisk mångfald, innan beslut om förändring eller avyttring.
- Verka för att uppfyllelsen av ett nationellt mål inte påverkar ett annat mål negativt, till exempel vid inköp, upphandlingar och exploateringar.
- Beakta hållbarhetsfrågor ur ett livscykelperspektiv i kommunens inköpsstrategi.

---

¹ Enligt KF beslut 1999-04-19, § 100

Varför är mål 6 viktigt?

- Det är viktigt att utgå från ett landskapsperspektiv för att skapa en funktionell helhet mellan mark, vatten och luft så att olika naturtyper och tillhörande arter ingår i ett större perspektiv.
- Det finns en naturlig variation i landskapet över tid för att arter ska hinna anpassa sig och utvecklas utifrån nya förutsättningar. Tempot på de omloppstider som skapats av mänsklig påverkan (till exempel effektiviseringar i jordbruk och skogsbruk) går fortare och stämmer inte alltid med de naturliga cyklerna.
- För att bli en friluftskommun i världsklass måste alla verksamheter ta hänsyn till friluftslivets intressen.

Koppling till nationella och lokala mål

Alla de nationella miljömålen påverkas positivt av helhetssyn och hänsynstagande. De nationella målen för friluftsliv som påverkas är *Tillgång till natur för friluftsliv*, *Attraktiv tätortsnära natur* och *Friluftsliv för god folkhälsa*.

Tur på Sidsjön, ett av kommunens sex kommunala naturreservat och ett populärt friluftsområde direkt intill staden.

Foto: Lars "Fabbe" Fahberg

Strandäng vid havet med den fridlysta orkidéen ängsnycklar

Foto Ronnie Nordström

Urvalskriterier vid skydd av natur- och friluftsområden samt arter

Traditionellt brukar ett område med en viss egenskap, till exempel en gammelskog eller ett viktigt friluftsområde skyddas ”för evigt” genom bildning av naturreservat eller liknande. Det är inte fel, men ibland kan läget vara viktigare än den för stunden finaste egenskapen i området. Som exempel kan nämnas en lövbränna som vandrar runt, det vill säga det lövbestånd i en barrskog som uppstått efter en skogsbrand och som hela tiden förändras. Egenskapen kan vara övergående och det kan vara tillräckligt att skydda egenskapen under en viss tid.

I vissa fall kan läget vara viktigare att skydda vid en landskapsanalys, än ett specifikt område. Hur ska en viss egenskap placeras, med vilka avstånd och vilken frekvens, för att den ska bilda ett nätverk av ekologisk betydelse och värden för friluftsliv?

Naturtyper och tillhörande arter ingår ett större perspektiv, liksom det rörliga friluftslivet, där landskapet är närmast överliggande enhet. Vid bevarande och utvecklande av värden för natur och friluftsliv är det viktigt att se det ur ett landskapsperspektiv så att olika sammanhörande naturtyper och friluftsområden finns på lämpliga avstånd, med önskvärda kvaliteter och utan barriärer dem emellan.

Följande förslag på strategier bör ingå i ett resonemang kring vilken strategi som är den bästa för just den specifika egenskapen man vill skydda:

1. Högt klassade objekt

Välja ut högst klassade objekt för friluftsliv och natur oavsett läge, enligt traditionellt tänkande. Kan avse områden med lång kontinuitet, exempel gammelskog.

2. Läge

Välj ut ett område där läget ”avgör” i ett funktionellt tänkande. Det innebär att det inte alltid är det högst klassade objektet som väljs ut eller ett som har ett statistiskt läge.

Det är viktigt att inse att många utvecklingsstadier som vi i dagsläget ser som vanliga och i stort antal, såsom lövskogar, är ett försvinnande inslag i vårt landskap på grund av jordbruksnedläggning.

3. Närhet till andra områden

Se varje naturtyp och friluftsområde för sig och hur de ligger gentemot varandra eller i en kombination med intilliggande områden. Två objekt som ligger strategiskt bra till varandra blir tillsammans mer skyddsvärda än varje objekt för sig. Som exempel kan nämnas en kombination av våtmark, ängs- och hagmark och sjö.

4. Helhetsbild

Kombinationer av ovanstående resonemang, är en förutsättning om begreppet ”värna om den biologiska mångfalden och friluftslivet” ska få någon relevans. I det enskilda fallet kan huvudtyngden komma att ligga på en eller två av ovanstående strategier.

§ 10 Natur- och friluftspan - beslut om vision, mål och strategier

(KS-2017-00681-3)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anta förslag till "Natur- och friluftspan – Vision, mål och strategier" daterat 2017-11-27 som ett nytt styrdokument för Sundsvalls kommun

att natur- och friluftspanen ska gälla tillsvidare, följas upp en gång per mandatperiod och revideras vid behov

att överlåta till kommunstyrelsen att besluta om "Natur- och friluftspan – Vision, mål och strategier" är i behov av revidering och i så fall ansvara för att ta fram ett nytt förslag till kommunfullmäktige i samråd med berörda nämnder

att uppdra till kommunstyrelsen att informera kommunala nämnder och bolag om uppdrag enligt sidan 9 i natur- och friluftspanen där det bland annat framgår att de senast år 2019 ska besluta om en handlingsplan för hur respektive nämnd och bolag ska medverka till att genomföra natur- och friluftspanen

att uppdrag enligt sidan 9 i natur- och friluftspanen ska finansieras inom ram, med undantag av nedanstående att-sats

att arbetet med att digitalisera de delar av fakta och planeringsunderlag som är relevant för fysisk planering ska finansieras via särskilt beslut om medel för att bekosta utredningar inför uppdatering av gällande översiktsplan enligt KF 2017-06-26 § 161 punkt 3

att avsluta det deluppdrag under MRP-uppdrag 17 Sammanhängande grönområden/biologisk mångfald (år 2012) som berör framtagandet av en naturvårdsplan, samt

att understyrka för kommunala nämnder och bolag att bilagorna i Natur- och friluftspanen är att betrakta som kunskapsunderlag och idébanker

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

att texten i Natur- och friluftsplanen ändras enligt följande:

Strykning av orden ”och är utgångspunkt” på sida 4 sista styckets sista mening så texten får följande lydelse:

”Kustens varierande stränder, havsvikar och öppna vatten, utvecklas på ett varsamt sätt där biologisk mångfald och det rörliga friluftslivet har en given plats för fortsatt planering”.

Strykning av ordet ”kan” på sida 6 första styckets sista mening så texten får följande lydelse:

”Även verksamheter utanför kommunens, länets och landets gränser påverkar vår kommun”.

Strykning av ordet ”särskild” på sida 18, sista streck-satsen, så texten får följande lydelse:

”Den parkmark, som är en del av stadens grönbå infrastruktur, ska förvaltas med hänsyn till värden för natur och friluftsliv”.

Strykning av orden ”och bevaras” på sida 20, andra streck-satsen, så texten får följande lydelse:

”Tysta, opåverkade områden ska ses som en tillgång för allmänheten, besöksnäring och djurliv. Störande verksamheter och anläggningar ska undvikas”.

Ändring av ordet ”Motverka” till ”Undvika” på sida 20, tredje streck-satsen, så texten får följande lydelse:

”Undvika fragmentering av landskapet, till exempel vid anläggandet av skogsbilvägar”.

Ändring av ordet ”Ingen” till ”Undvika” samt strykning av orden ”utom i undantagsfall” på sida 20, elfte streck-satsen, så texten får följande lydelse:

”Undvika ny bebyggelse på jordbruksmark”.

Ändring av ordet ”Klargöra” till ”Redovisa” sida 20, trettonde streck-satsen, så texten får följande lydelse:

”Redovisa vilket värde kommunala markområden har för natur och friluftsliv, inklusive biologisk mångfald, innan beslut om förändring eller avyttring”.

Ärendet

Kultur- och fritidsnämnden och miljönämnden har tagit fram ett förslag till natur- och friluftsplan för Sundsvalls kommun.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Nämndernas förslag till natur- och frilufsplan innehåller övergripande vision, mål, strategier och åtgärder. Beslut om planen bör tas av kommunfullmäktige (KF), då den berör fler nämnder inom kommunen.

Koncernstaben har i beredningen till KF gjort en bearbetning av natur- och frilufsplanen, vilket innebär att nu aktuellt förslag innehåller färre åtgärder som berör specifika nämnder, jämfört med det förslag som kultur- och fritidsnämnden och miljönämnden har beslutat om.

Överläggning

Kjell Bergkvist (C) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut men att tredje attsatsen får följande lydelse:

att överlåta till kommunstyrelsen att besluta om "Natur- och frilufsplan – Vision, mål och strategier" är i behov av revidering och i så fall ansvara för att ta fram ett nytt förslag till kommunfullmäktige i samråd med berörda nämnder

Birgir Hjörleifsson (MP) yrkar bifall till plan- och utvecklingsutskottets förslag till beslut.

Patrik Gustavsson (M), Liza-Maria Norlin (KD), Åsa Ulander (S) och Peter Sjöbom (M) instämmer i Kjell Bergkvists (C) yrkande.

Ordföranden konstaterar att det finns två förslag till beslut, *dels* Kjell Bergkvist (C) med fleras förslag och *dels* Birgir Hjörleifssons (MP) förslag. Hon ställer förslagen mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag med Kjell Bergkvists (C) tilläggsyrkande.

Reservation

Angel Villaverde (MP), Maria Algotsson (MP), Birgir Hjörleifsson (MP) och Tina Hellberg reserverar sig mot beslutet.

Beslutsunderlag

- Protokollsutdrag Kommunstyrelsen - 2018-01-15 - § 16
- Protokollsutdrag Kommunstyrelsens plan- och utvecklingsutskott - 2017-12-19 - § 78
- Koncernstabens skrivelse - KS-2017-00681-3
- Natur- och frilufsplan - vision mål strategier 171127
- Fakta och planeringsunderlag - Natur och frilufsliv 171128
- Idékatalog - åtgärder till Natur- och frilufsplan 171128
- Natur- och frilufsplan nämndsbeslutad med ändringsmarkeringar

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

- Protokollsutdrag kultur- och fritidsnämnden 2017-09-27 §76
- Kultur- och fritidsförvaltningens skrivelse
- Protokollsutdrag miljönämnden 2017-09-11 § 50
- Miljökontorets skrivelse
- Natur- och friluftspan inklusive bilagor
- Konsekvensbeskrivning av övergripande åtgärder i strategidelen
- Sammanfattning av synpunkter och kommentarer på remissen

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

besöksadress Norrmalmsgatan 4

postadress 851 85 Sundsvall

telefon 060- 19 10 00

www.sundsvall.se